

Рецензия

за представения хабилитационен труд на
доц. д-р Анна Илчева Цоловска
във връзка с конкурса за заемане на
академична длъжност „професор“
по „Скулптура и художествени конструкции“,
Катедра „Визуални изкуства“ на СУ,
по направление 8.2.
от проф. д-р Бисера Вълева, СУ

Във връзка с обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по 8.2 Изобразително изкуство (Скулптура и художествени конструкции), обявен в ДВ, бр. 63/30.07.2021г. за нуждите на Катедра „Визуални изкуства“ на Факултета по науки за образованието и изкуствата, единствен кандидат е доц. д-р Анна Илчева Цоловска. Тя е представила за рецензия хабилитационния труд „Фундаменти на творческата реалност“, който се състои от няколко самостоятелни изложби, различни допълнителни (подкрепящи) работи, както и визуални резултати и примери на преподавателската ѝ работа със студентите в ателието по скулптура във ФНОИ на СУ.

Кандидатката е с достатъчен преподавателски стаж в областта на визуалните изкуства в Софийския университет (от 2011г.). След постъпването си като доцент по „Скулптура и художествени конструкции“ в Катедра „Визуални изкуства“ на ФНОИ, тя има часове във всички бакалавърски курсове на специалностите „Изобразително изкуство“ и „Графичен дизайн“ със задължителни и избираеми дисциплини, както и в специалност „Специална педагогика“, в която е титуляр в дисциплината „Тактилно творчество“. От постъпването си досега води дисциплината „Основни насоки и тенденции в знаковия характер на скулптурата през ХХ в.“ в магистърските програми „Педагогика и семиотика на изобразителното изкуство“(специалисти),

„Педагогика и семиотика на изобразителното изкуство“ (за завършили други направления). Тя има задължителни дисциплини и в двата варианта на МП „Графичен дизайн“. Доц. Анна Цоловска е ръководител на магистърска програма „Визуални изкуства“(2021г.). Освен преподавателската си активност отразена в завършващата част на хабилитационния си труд, авторката има впечатляваща творческа биография. Тя е автор е на 17 самостоятелни изложби у нас и в чужбина, като след 2011г. те са: 2021 – изложба „Градината“ в галерия „Стубел“, София; Изложба "Total Meditation" в галерия „Аросита“, София; изложба БАЛАНСИ, <https://artinitiativesproject.com/balance>; 2019 – изложба „Моите странствания са извън пределите на странстването“ в галерия „Алма Матер“, СУ „Св. Кл. Охридски“; изложба -участие във фестивал „Ле Траверсе дьо Маре“ със „Supra humanum – отвъд човешкото“, ателиета на Сите дез’Ар, Париж, Франция; изложба– Open studio– ден на отворените врати – представяне на “Reasoning”, ателиета на Сите дез’Ар, Париж, Франция; 2018г.–изложба «MENTAL VAGABOND», галерия на БКИ – Будапеща, Унгария, подкрепена от проект по ФНИ No 38 - «НОМО SIMULACRUM+»; изложба «НОМО SIMULACRUM+, CEREBRUM SIMULATION –AI» – импровизации, галерия „Алма Матер“ на Софийски университет; 2016г.– изложба "Crosspoints", в галерия "Look" на Академията за изкуства на гр. Лодз; 2015г. – изложба «WODA DZIELI, WODA LACZY», Български културен институт, Варшава, Полша; 2015 – изложба ЦИФРОВА ГРАФИКА „Генерирани в компютъра, създадени от ръката“ в галерия „Алма Матер“ на Софийски университет; 2014г. – изложба „Наблюдателите - 2”, Български културен институт, Будапеща, Унгария; изложба „Предметите и реката“ (съвместно с Бисера Вълева), галерия „АРОСИТА”, София; изложба «FOSSILI» (съвместно с Десислава Денева), GALLERIA “VIA LARGA”, Флоренция, Италия; 2013г. – изложба „ФОСИЛИ“ (съвместно с Десислава Денева) в галерия IMPRESSION ART — София. Освен споменатите самостоятелни изложби, доц. Анна Цоловска има и редица участия в общи изложби, симпозиум и арт форуми. Някои от тях (за последните четири години) са: 2021г. – Международен лендарт пленер „Между пясък и пяна — II“,

гр. Китен, по проект на СУ „АРТел“; Международен симпозиум „КЕВИС `2021, ЕТЪР“-Етнографски музей на открито, гр. Габрово; обща изложба от лендарт пленер „Между пясък и пяна“ 2021, галерия-книжарница „СофияПрес“, София; обща изложба «11th Lessedra International Painting & Mixed Media Competition 2021» в галерия „Леседра“, гр. София; обща изложба от фестивал „Процес - Пространство“ "Rearrangement of Layers" в галерия на Културно-информационен център "Мелницата", гр.Балчик; 2020г. – обща изложба „Ветрове и безсъници 2“, Онлайн изложба, гр. София; обща изложба "WorldWide Prints", Италия; международна изложба „АртРозалиада 2020“ в галерия „Рафаел Михайлов“, гр. В.Търново; групов изложба „Ветрове и безсъници 1“ в галерия ЕТЮД, гр.София; международна изложба «Daily News /East Meets West/», Силезийски университет, гр. Катовице, Полша; обща изложба VIII форум "Малки графични форми 2020 ", галерия КО-ОП, гр. София; Виртуална изложба „Дървото на живота днес и утре“, международна изложба „Арт инициативи 2020“ в "Онсекиз Март", Чанаккале, Турция; Университет на Източно Сараево, Требине, Р. Сръбска; колективна виртуална изложба „Пътища“, на Катедра „Визуални изкуства“; виртуална изложба ЧЕТИРИ СТЕНИ 2020 Artspace Luna; международна ежегодна изложба-конкурс Mix Media организирана от галерия „Леседра“, гр. София; Международен лендарт пленер „Между пясък и пяна“ в гр. Китен; 2019г. – обща международна „8 Международното Триенале на графиката София“ в галерийното пространство на "Шипка"6, гр. София; международна изложба „АртРозалиада 2019" в галерия „Рафаел Михайлов“, гр. В.Търново; групов изложба, „Българска графика и арт книга“, галерия „WAUMCS“ – университет „Мария Склодовска-Кюри“, гр. Люблин, Полша; международна изложба „Графични ТрансФормации – Българска и полска графика и арт книга“, БКИ Варшава, Полша; 18-та международна годишна изложба – конкурс графика малък формат - МИНИ ПРИНТ, галерия „Леседра“, гр. София; обща изложба VII ФОРУМ МАЛКИ ГРАФИЧНИ ФОРМИ, в галерия „АРТ АЛЕЯ“, гр. София; Национална изложба „Графичен форум“, галерия „Байер“, гр. Стара Загора; групов изложба

„25 години специалност „Изобразително изкуство“ в галерия „Алма Матер“, СУ "Св. Кл. Охридски", гр. София; изложба от международен симпозиум „ФОРМА 2019“, в галерия „Гъбенски“, гр. Трявна; участие в международен симпозиум КЕВИС `2019, ЕТЪР - Етнографски музей на открито, гр. Габрово; 2018г. – обща изложба „Графични трансформации“ в галерия САН СТЕФАНО, гр. София; групова изложба „Графични трансформации“ в галерия ЕТЮД, гр. София; групова изложба «TRANSFORMACIE», БКИ Братислава, Словакия; международна изложба „9TH PAINTING & MIXED MEDIA COMPETITION 2018-2019“, галерия „Леседра“, гр. София; обща изложба „Шести форум „Малки Графични Форми“, Галерия Арт алея, гр. София; международна изложба „Улаз – излаз“ в галерия „Методи Метя-Петров“, гр.Цариброд, Р. Сърбия; международна изложба "14 International biennial of miniature art", The Modern Gallery, The cultural center Gornji Milanovac, Р. Сърбия; „Улаз – излаз“, галерия „Офицерски дом“, гр. Ниш, Р. Сърбия; международна изложба „Арт Розалиада“, гр. В. Търново; 2017г. - групова изложба „Пети форум „Малки Графични Форми“ в галерия Арт алея, гр. София; групова изложба „АРТиккулации – визуални хроники – СКИТАЩИ“ в галерия ЕТЮД, гр.София; участие във второто издание на Национална графична изложба на името на Георги Герасимов, в ХГ „Станислав Доспевски“, гр. Пазарджик; Конкурс и изложба между членовете на СБХ за творчески престой в СИТЕ ДЕ-3-АР, Париж през 2018 г., второ място, в галерията на СБХ „Шипка“ 6, гр. София; участие в международна изложба в посолството на Република Сърбия, гр.София; групова изложба „ДНЕВНИЦИ“ в галерия „Байер“, гр. Стара Загора; международна изложба „Арт Розалиада“, гр. В. Търново и др.

В резултат на тази своя творческа активност доц. Анна Цоловска е носител на различни награди и номинации от изложбите и художествените форуми, в които е взела участие.

Хабилитационният труд на доц. Анна Цоловска „Фундаменти на творческата реалност“ се състои от визуални примери на нейни пластични търсения на базата на пространствени форми, на взаимоотношенията им с

други видове изкуство и общото им въздействие върху зрителя. Основната характеристика на труда е съсредоточаването му върху художествените експерименти, които авторката прави в периода 2011г.-2021г. Същността на работите ѝ е провокацията във въздействието на крайното изображение, посредством съчетанията на несъчетаеми материали, концепции и видове изкуства.

Безспорно акцентът на труда е върху четири обемни изложби – „СТРАНСТВАНИЯ“ „БАЛАНСИ“, „МЕДИТАЦИЯ“, „ГРАДИНА“. За трите от тях (без „Баланси“) е актуално съждението на авторката за художествените ѝ пристрастия, за същината на авторската ѝ позиция и подтикът ѝ към експеримента. Тя уточнява че тази линия на артистично поведение „корелира между триизмерното пространство, двуизмерната равнина и многомерните ментални пространства“, в срещите им, в техните графични еквиваленти и общ пластичен изказ (стр.5).

Визията на споменатите експозиции въздейства не само чрез отделните произведения, а като цялостна интерактивна инсталация, в която скулптурите и обектите се „оглеждат“ и мултиплицират в съпътстващите ги графични произведения на базата на CGP и силиграфия. Изложбата „Баланси“ е различна като концепция. Тя може да бъде разглеждана и като пост-конструктивистична изложба, и като класическа кинетична скулптура, и като обект-повод за концептуални експерименти (заснемане на обектите с камера, стр. 34).

Може би с експозицията „Странствания“ (2019г., Галерия „Алма Матер“, СУ „Св. Климент Охридски“) доц. Анна Цоловска утвърждава своята линия на творческа интерпретация и развитие, която става разпознаваема и в следващите ѝ изложби, обединени от хабилитационния труд. Отделните елементи на изложбата са скулптури, пространствени обекти и графични отпечатащи в смесени техники. Изложбата „споява“ съставните си части в цялостно произведение, което интерпретира иронично изкуството, ценностите, социалните отношения – живота въобще. В такъв контекст са скулптурите

„НАИВЕН ПРОЧИТ НА ДЕВАЛВИРАЛИ ПОНЯТИЯ НАРИЧАНИ ОЩЕ „ИНФАНТИЛНИ ЦЕННОСТИ“, (57/80/75см,2019г.), „ПАДНАЛИЯТ БАТМАН ИЛИ “WOLVERINE” – ГЕРОЙ С ДЕВИАНТНО ПОВЕДЕНИЕ!“, (77/95/40см, 2019г.), „АДОНИС С ВЕНЕЦ ОТ СЪСЪНКИ ОЧАКВА ДА БЪДЕ ЦЕЛУНАТ“, (40/30/14см, 2019г.). В тези работи е натрапчив сблъсъкът на илюзиите с реалността, на лансираните ценности, които се оказват профанизирани от прекалена и не на място употреба, на несходни материали, които обаче са абсолютно необходими за прочита на общото визуално и емоционално въздействие. Провокираната от менталните странствания амалгама от желана реалност, елементи от лесносмилаема поп-култура и тиражирани образи, освобождават визуалните меланхолични и себеиронични усещания у зрителя, като го подтикват към различно-неудобен поглед към себе си.

В представените произведения от изложбата „Баланси“ първоначално се налага усещането за съзнателно търсено внушение за пост-конструктивизъм. Неминуемо е впечатлението за интерпретиране на образността на А. Родченко, Н. Габо, А. Певзнер и други кубо-футуристи. Всъщност формалното визуално търсене на авторката за „балансиране“ на композиционните елементи, прераства в концептуални артефакти. И в тази, на пръв поглед, абстрактна скулптурна експозиция, „микадо“ елементите всъщност са основата, чрез която едновременно се демонстрират основни конструктивно-композиционни принципи, които, от своя страна, стават повод за развитие на концептуално мислене. Авторката отбелязва, че „взаимната връзка между елементите на всеки един арт обект от тази изложба обуславя неговата цялост и визуализира динамичните и статичните състояния на произведението, композицията, техните взаимодействия и намирането на художествено равновесие между тях.“ (стр. 9). Представените произведения, с поредност на наименованията от В-1 до В-9, демонстрират устойчивост и ефимерност, едно търсене на композиционно равновесие като задължително за всяко художествено произведение, както и продължаваща трансформация на крайното произведение спрямо формата си и

разположението в пространството.

В изложбата „Тотална медитация“, в която водещи са скулптурните работи, графичните отпечатъци (СГР и силиграфия) съхраняват емоционалните констатации на съзнанието, като създават илюзия за огледалност на образите и засилват убеждението, че имагинерното е единственото за момента убежище. Пространственият език на авторката оформя художествен подход, в който се откриват различно интерпретирани текстови цитати в техния визуално - наративен аспект, обединение на разнородни, противоположни елементи, както и на иронично наслагване на смисли. Скулптурните произведения от изложбата са изградени от контрастни, на пръв поглед, трудно съчетаеми обемни елементи. За овеществяването на персоналната си медитация Анна Цоловска използва керамика и стъкло - ОБЕКТИ НА МЕДИТАЦИЯ/ ЙОНИ (топло духано стъкло, керамика, 25/13/10 см, 2018г.), ОБЕКТИ НА МЕДИТАЦИЯ/ ЛИНГАМ (топло духано стъкло, керамика, 10/23/12 см, 2018г.), ОБЕКТИ НА МЕДИТАЦИЯ /СЪД ЗА ВИНО (топло духано стъкло, керамика, 32/22/18 см, 2018г.) и др.. Разбира се, авторката употребява определението „медитация“ в ироничен и автоироничен аспект. Самите заглавия на скулптурите са неотменни от цялостното им общо възприятие. Елементите от техническата структура на произведението, както и тяхното комбиниране, създават физическото усещане едновременно за лекота и приземена материалност. В част от работите листът - свитък глина естествено продължава в крехката стъклена форма, като се превръща в обект за фокусиране, за съзерцание, за прекрочване на границата от тленността (глината) в трансцеденталната илюзията (стъклото) и щастието от създаването. В други от скулптурите земята - реалност не успява да пречупи илюзията, която подобно на вдъхновение, на балон, се опитва да се откъсне и придобие собствено съществуване. Някои от пластиките, например „В сърцето е прораснал лилиум“, съчетават несъвместима символика, но чрез промяната в материалността, Анна Цоловска променя и смисловото им послание. Цветята са плътни, овеществени от земния материал, а сърцето е колкото чисто, толкова крехко и чупливо, изпълнено със светлина (или пък с пустота). Изцяло

реализирани от стъкло са пластиките „Заек“ и „Верига“, чрез които авторката иронично предизвиква зрителя. Тя подтиква съзерцаващия към един, по думите на Роджър Фрай, творчески начин на възприемане на творбите-обекти, които „като такива като че ли изчезват, загубват самостоятелните си единства и заемат местата си като отделни камъчета в цялостната мозайка на образа“, който се поражда във възприятието-въображение на зрителя.

Безспорно изложбата „Градина“, като част от хабилитационния труд на Анна Цоловска, впечатлява с развитието на експеримента и сеплението между пространствени и графични произведения. В скулптурните работи от експозицията авторката е още по-крайна в съчетаването на разнородни материали. Към резултатите от работата ѝ може да бъде отнесена мисълта на Хенри Мур за творческия навик, който, според него е „като наркотик, защото конкретната мания се променя, но вълнението, тръпката от създаването продължават“. За авторката тази изложба обвързва персоналния микрокосмос с „реалната материалност на идеята“ и дава възможност за развитие и по-цялостно и възприемане на реализираното изображение.

В работите „Цветето“ и „Фонтан“ съчетанието между чугун и стъкло, на пръв поглед шокиращо, подчертава усещането за изначалност и нетрайност, като отново връща зрителя към разместените слоеве на реалността и илюзията. В композициите „ЕВА ИЛИ МОМИЧЕТО“ (чугун, текстил, стъкло-фюзинг, 60/40/30 см, 2021г.), „ЦВЕТЕ – АРКА“, (чугун, стъкло-фюзинг, 90/43/6 см, 2021г.), „ЦВЕТЕ – ФОНТАН“ (чугун, стъкло-фюзинг, 58/30/6 см, 2021г.), цветните стъкла и съчетанието им със съзнателно огрубения силует на тялото-основа правят въздействието на крайната композиция едновременно провокативно и технологично-професионално. Или както авторката споменава в концепцията си: „Градината“ доминира, обобщава, тя е концептуална, бъдеща, но обозрима цел, чието най-искрено и съвършено качество е идеята за нея“.

Към основния хабилитационен труд доц. Анна Цоловска е представила и допълнителни работи. В тях тя продължава работата с разнородни материали и категорична (контрастна) намеса в средата, в която са експонирани

скулптурните инсталации. Впечатление правят „ПЪТЯТ ЗА НАТАМ“, дърво, метал, 160/100/20 см, Кевис, Етър, 2021, „ХЕЛИКС“, дърво, метал, 100/85/80 см, Кевис, Етър, 2021, „СЯНКА НА СЛЪНЦЕТО“, (дърво, гипс, 220/80/14 см, лендарт пленер, Китен, 2020). И в тези допълнителни композиции авторската концепцията налага един „сюррелистичен“ ракурс към наложени клишета, спорни естетически норми и попкултура. В обемните инсталации, авторката реализира контролираната намеса на артиста в природата, както и неговото сътрудничество с нея в крайния самостоятелен художествен резултат.

Освен с конкретните си творчески търсения, активността и интересите на Анна Цоловска се фокусират и в различни семинари, уъркшопи, участия в конференции, лекции в университети у нас и в чужбина. В периода 2016г. - 2018г. тя е съавтор в няколко учебника по изобразително изкуство (Мариета Петрова Савчева, Елена Веселинова Панайотова, Благомир Кирилов Папазов, Анна Илчева Цоловска, Изобразително изкуство 9 клас, ISBN:ISBN 978-954-324-201-6, Педагог 6, София; Мариета Петрова Савчева, Елена Веселинова Панайотова, Благомир Кирилов Папазов, Анна Илчева Цоловска, Книга за учителя по изобразително изкуство за 9 клас, ISBN:ISBN 978-954-324-179-8, Педагог 6, София; Мариета Петрова Савчева, Елена Веселинова Панайотова, Благомир Кирилов Папазов, Анна Илчева Цоловска, 8. Клас. Изобразително изкуство, ISBN:ISBN 978-954-324-162-0, Педагог 6, София; Мариета Петрова Савчева, Елена Веселинова Панайотова, Благомир Кирилов Папазов, Анна Илчева Цоловска, Книга за учителя по изобразително изкуство за 8 клас, ISBN:ISBN 978-954-324-148-4, Педагог 6, София; Мариета Петрова Савчева, Анна Илчева Цоловска, Изобразително изкуство 5. Клас, ISBN:ISBN 978-954-324-129-3, Педагог 6, София). Много интересни са приложените примери от преподавателската ѝ работа в ателието по скулптура. От тях се вижда, че посоката ѝ на работа със студентите развива както класическото разбиране за скулптура, така и различни концептуални пространствени форми.

Смятам, че представеният хабилитационен труд отговаря на изискванията

на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и на Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет, както и на наукометричните изисквания на НАЦИД. Кандидатката покрива минималните национални изисквания за заемане на обявената академична длъжност (професор).

В заключение, убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат на академичната длъжност **„професор“** по Скулптура и художествени конструкции, за нуждите на катедра „Визуални изкуства“ на ФНОИ, СУ, доц. д-р Анна Илчева Цоловска .

проф. д-р Бисера Вълева

21.11.2021

София